

סיכום פרק כ'

מות מרים, מי מריבה, בקשת מעבר ממלך אדום ומות אהרן

מות מרים (א')

- מרים מתה במדבר צין בשנה הארבעים לצאת בני ישראל ממצרים, בחודש ניסן.
- מות מרים נכתב בסמוך לפרשת פרה אדומה, ללמד שכשם שקרבן מכפר כך מיתת צדיקים מכפרת.

מי מריבה (ב'-י"ג):

העדה התלוננה על חוסר מים (ב'-ה'). לתלונה זו הוסיפו את הטענות:

- שהיה עדיף להם למות קודם לכן, יחד עם בני ישראל שמתו במדבר בעקבות חטא המרגלים, מאשר למות בצמא.
- למה העלייתם אותנו ממצרים להביא אותנו אל המדבר הרע הזה, שאינו מקום של אוכל טוב ואין בו מים לשתות.

הקשר למות מרים: במדבר היתה באר בזכות מרים וכשמתה מרים נסתלקה הבאר.

דבר ה' – פתרון הבעיה: משה ייקח את המטה, הוא ואהרן יקהילו את העדה וידברו אל הסלע לעיניהם והסלע יוציא מים.

מעשה משה ואהרן: משה שינה מדבר ה' בשני אופנים:

- דבר אל העם בכעס ("שמעו נא המורים") (רש"י לפסוק י': ישראל דרשו שיוציאו להם מים מכל סלע שהוא, וטענו שאין זה משנה מאיזה סלע יוציאו מים)
- הכה בסלע פעמיים במקום לדבר אליו.

החטא: ישנם פירושים רבים מה בדיוק היה החטא, אך משמעותו היתה "לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל" (י"ב). (רש"י: אילו הייתם מדברים אל הסלע והוציא מים הייתי מתקדש לעיני העדה והיו לומדים קל וחומר בעצמם, שאם סלע דומם שומע דבר ה' בוודאי שהם צריכים לשמוע דברו).

תוצאות המעשה: מכיוון שלא האמנתם בי להקדישני לעיני העדה "לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם" (י"ב) – משה ואהרן ימותו במדבר ולא יזכו להיכנס לארץ ישראל.

השוואה בין התלונה על המים כאן לתלונה בשמות י"ז – ראה טבלה מצורפת.

בקשת המעבר ממלך אדום (י"ד-כ"א):

- **הרקע:** מהמקום בו נמצאים ישראל הדרך הקצרה ביותר לארץ ישראל היא דרך אדום.
- **דבור ראשון עם מלך אדום (י"ד-י"ח):**
- **הבקשה מאדום:** ישראל הם אחיך (אנחנו ואתם בני אברהם וגם עליכם מוטל החוב לקיים מה שנאמר לאברהם שנירש את הארץ).
- משה מזכיר מה שעבר על ישראל במצרים.
- לא נפריע, לא ניטול דבר, לא נהרוס דבר, נלך רק בדרך המלך.
- **תשובת אדום –** "לא תעבור בי פן בחרב אצל לקראתך".

דבור שני עם מלך אדום (י"ט-כ'):

- **הבקשה מאדום:** העם ילך "במסילה" (לא יעבור דרך שדות) ואם יצטרכו מים ישלמו עבורם.
- **תשובת אדום –** מלך אדום מסרב ויוצא לקראת ישראל בעם כבד וביד חזקה.
- **תגובת ישראל –** ישראל מוותרים, ונוסעים **מקדש להר ההר**.

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

מות אהרן (כ"ב-כ"ט):

- משה, אהרן ואלעזר בנו עולים להר ההר.
- משה מפשיט מאהרון את בגדי הכהונה הגדולה ומלביש בהם את אלעזר.
- אהרון מת ומשה ואלעזר יורדים מההר.
- בני ישראל התאבלו על אהרון 30 יום.

הכתוב אומר שבכו עליו כל בית ישראל, ורש"י מסביר: האנשים והנשים, לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו.

השוואה בין התלונות על מים בשמות י"ז ובמי מריבה

המקום	שמות י"ז	במדבר כ'
המקום נקרא אחרי החטא	מסה ומריבה	מדבר צין מי מריבה
הבעיה	"ואין מים לשתות העם"	"ולא היה מים לעדה"
התלונות	1. "וירב העם עם משה ויאמרו תנו לנו מים". 2. למה זה העליתנו ממצרים להמית אותי ואת בני ואת מקני בצמא?"	1. "וירב העם עם משה ויאמרו לאמר ולו גוענו בגווע אחינו לפני ה'" (יחד עם אחינו דור יוצאי מצרים שמתו במדבר). 2. תלונה על הוצאתם ממצרים והבאתם למדבר, מקום שאין בו "זרע ותאנה וגפן ורמון". 3. "ומים אין לשתות".
תגובת משה	1. התפלל – "ויצעק משה אל ה'". 2. התלונן לפני ה' על העם – "עוד מעט וסקלונני".	משה ואהרון באו לפתח אהל מועד מפני הקהל ונפלו על פניהם. כבוד ה' נראה אליהם.
הוראות ה'	1. "עבור לפני העם" – ותראה שטעית – הם לא יסקלו אותך. 2. קח מזקני ישראל – כדי שיראו את הנס. 3. הכה במטה בצור ויצאו מים.	1. "קח את המטה". 2. הקהל את העדה בסיוע אהרן. דברו אל הסלע לעיני העדה והסלע יוציא מים.
הביצוע	"ויעש כן משה לעיני זקני ישראל".	1. משה לקח את המטה. 2. משה ואהרן הקהילו את הקהל. 3. השינוי: א. משה נזף בקהל – "שמעו נא המורים (הסרבנים), המן הסלע הזה נוציא לכם מים?" משה הכה בסלע פעמיים במקום לדבר אליו.
העונש והנימוק	אין	העונש – משה ואהרן לא יכנסו לארץ. הנימוק – "לא האמנתם בי להקדישני" – הם לא עשו קידוש שם ה' ברבים, כי אם היו מדברים אל הסלע היו בני ישראל לומדים מהסלע כיצד להתנהג: ברגע שדברו אליו - הוא עשה כפי שנצטווה.

שאלות ותשובות פרק כ'

מס' שאלה	שאלה	תשובה
1 כ' העם בקדש, מות מרים	מפרק כ' ואילך מדובר בשנה הארבעים ליציאת ישראל ממצרים. א. כיצד מפרש רש"י את המלים "ויבואו בני ישראל כל העדה... וישב העם	א. רש"י מסביר ש"כל העדה" משמעה אותם אנשים שזכו להיכנס לארץ (בסוף שנה זו, שנת הארבעים לצאתם ממצרים), מאחר שאותם שנגזר עליהם למות במדבר כבר מתו.

סיכום ספר במדבר – לשימוש פרטי ולתלמידים

מתוך האתר של מאיר אביטן www.meir-avitan.co.il

<p>ב. לשני הנושאים יש קשר לכפרה: מה קרבנות מכפרים אף מיתת צדיקים מכפרת. המים נפסקו בגלל מות מרים כי בזכותה היו להם מים עד עתה. ג. טענת בני ישראל הייתה שאין להם מים והיה עדיף למות לפני כן עם אחיהם או להישאר במצרים מאשר למות בצמא. טענה דומה מצאנו בשמות י"ז – כשהיו ישראל ברפידיים ולא היו להם מים התלוננו על כך ושאלו למה העליתנו מצרים למות בצמא.</p>	<p>בקדש"? ב. מדוע נסמכה פרשת מות מרים לפרשת פרה אדומה וכיצד קשור מות מרים למחסור במים? (רש"י לפסוקים א'–ב'). ג. מה הייתה טענתם של בני ישראל ע"פ פסוקים א'–ה' והיכן מצאנו טענה דומה?</p>	<p>וטענת המחסור במים (א'–ו')</p>
<p>א. משה ואהרן נצטוו לקחת המטה, להקהיל העדה ולדבר אל הסלע לעיניהם. שני הדברים ששינו: 1. שדברו (דָּבַר משה) בכעס אל ישראל במילים "שמעו נא המורים"... 2. הכאת הסלע (פעמיים) במקום לדבר אליו. ב. במכה ראשונה לא הוציא הסלע אלא מעט מאד מים (טיפין), כי הציווי היה לדבר אליו ולא להכותו, וסברו שלא היה זה אותו סלע שנצטוו עליו והלכו ודברו אל סלע אחר שחשבו שהוא שנצטוו עליו, ולא הוציא מים. לכן חשבו שאולי צריך להכותו כמו שהיה בצור ברפידיים, ונזדמן להם אותו סלע שהיה אז והכוהו פעם שנייה.</p>	<p>א. מה נצטוו משה ואהרן לעשות כדי להביא מים לעם ומהם שני הדברים שבהם שינו מן הנאמר להם? ב. מדוע הכה משה בסלע פעמיים וכיצד? היעזר ברש"י לפסוק י"א.</p>	<p>2 כ' מים מן הסלע (ז'–י"א)</p>
<p>א. חטאם היה שאי הדבור אל הסלע גרם לכך שלא קדשו את ה' לעיני ישראל, שאילו ראו ישראל שסלע דומם שומע לקב"ה היו מבינים קל וחומר בעצמם שהם צריכים לשמוע בקול ה'. ב. הקושי הוא במלה "לכן" מפני שמלת הסיבה "יען" כבר נמצאת בפסוק. משום כך פרש רש"י שהמלה "לכן" באה לציין שבועה כמו "ולכן נשבעתי לבית עלי".</p>	<p>א. מה היה חטאם של משה ואהרן, שנגרם כתוצאה מאי עשיית הנאמר להם? (רש"י לפסוק י"ב). ב. מה קשה לרש"י במילים "לכן לא תביאו" ומה תירוצו לכך? (שם).</p>	<p>3 כ' תגובת ה' למעשה משה ואהרן (י"ב–י"ג)</p>
<p>א. מטרת משה הייתה דומה בשני המקרים, והיא לקבל רשותם לעבור בארצותיהם בדרכם לארץ ישראל. ב. * אנחנו אחים בני אברהם (וגם עליכם החוב שנאמר לו שנירש את הארץ). * סבלנו במצרים. * לא נעבור בשדותיכם ולא נזיק להם ולא נשתמש במימיכם, אלא נלך רק בדרך הראשית. * לאחר סירובו הראשון הוסיפו שגם אם ישתו ממימיהם ישלמן עבורם. ג. מלך אדום סרב לתת לישראל לעבור בגבולו וישראל עקפו את ארצו. סיחון מלך האמורי יצא למלחמה בישראל וישראל הביסוהו וירשו את ארצו.</p>	<p>בפסוקים י"ד–כ"א מסופר שמשה שלח מלאכים למלך אדום, ובבמדבר כ"א מסופר ששלח מלאכים גם לסיחון מלך האמורי. א. האם הייתה מטרת שליחת השליחים דומה בשני המקרים ומה הייתה (או היו) מטרה (או מטרות) זו (אלו)? ב. באילו נימוקים ניסו ישראל לשכנע את אדום להיענות לבקשתם? היעזר ברש"י לפסוק י"ד. ג. מה הייתה תוצאת השליחות בכל אחד מהמקרים?</p>	<p>4 כ' ע"פ שאלת בגרות הבקשה למעבר דרך אדום (י"ד–כ"א)</p>
<p>תפקיד הכהן הגדול הועבר לאלעזר בן אהרן. את העברת התפקיד סימלה העברת בגדי הכהן הגדול מאהרן לאלעזר. ב. אהרן היה רודף שלום ומשכין שלום ואהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו ולכן אהבו אותו כל ישראל</p>	<p>א. מי קבל את תפקידו של אהרן ככהן גדול אחריו ואיזו עשייה סימלה את העברת התפקיד? ב. איזו מידה של אהרן נלמדה מהמילים "ויבכו את אהרן... כל בית ישראל"? (רש"י לפסוק כ"ט).</p>	<p>5 כ' מות אהרן בהר ההר (כ"ב–כ"ט)</p>